

Column

De overheid als kwakzalver

In mijn commentaren op het functioneren van het openbaar bestuur gebruik ik graag metaforen. Dat werkt verhelderend, soms zelfs inspirerend, en het is aansprekender dan saaie analyses over hoe het beter kan. Opgeblazen bestuur als typering van provinciaal bestuur heeft, zo heb ik begrepen, in veel Statenzalen en fractiekamers tot verhitte debatten geleid over waar het provinciebestuur zich wel en niet mee moet bemoeien. Dat was precies de bedoeling.

Laatst hoorde ik een mooie, bedacht door WODC-directeur Frans Leeuw in zijn oratie als hoogleraar 'Recht, openbaar bestuur en sociaal-wetenschappelijk onderzoek' aan de Universiteit Maastricht vorig jaar. Hij gebruikte de term beleidshomeopathie voor beleid dat is gebaseerd op oplossings- en interventiemechanismen die niet werken, of die hun werking hebben verloren. Als voorbeeld noemt hij de overheidsvoorlichting over zwerfvuil – denk aan de spotjes 'Met hetzelfde gemak gooi je het in de afvalbak'. Die voorlichting werkt niet omdat mensen die een leeg colaflesje kwijt willen heel andere dingen aan hun hoofd hebben dan dit soort opgewekte raadgevingen.

Door dit beleidshomeopathie te noemen laat Leeuw zien dat in zijn ogen de overheid, net als de medische wetenschap, gebruik moet maken van middelen met een bewezen effectiviteit. 'Wie weet werkt het', zegt een vriendin altijd over haar homeopathische middeltjes, 'en wat maakt het mij dan uit dat we niet weten hoe dat komt'. Triomfantelijk voegt ze er aan toe dat veel nieuwe medicijnen worden ontdekt doordat men een middel uittest bij proefpersonen, die van een heel andere kwaal blijken te genezen dan het middel beoogde. Zo is Viagra ontdekt, schijnt het (wat weer tot geheel nieuwe vergelijkingen met het openbaar bestuur aanleiding geeft, maar daarover een andere keer misschien meer).

Dat medische proefpersonen en mensen die een homeopaat bezoeken bereid zijn toeval en niet-bewezen behandelwijzen uit te proberen vind ik prima, maar de overheid zou zo niet moeten werken. Die gebruikt namelijk uw en mijn belastinggeld, dat we afdragen omdat er goede dingen mee worden gedaan. Als dat niet het geval is, weet ik zelf nog wel wat zaken waar ik het aan wil besteden. Natuurlijk moet een overheid soms ook nieuwe beleidsplannen kunnen uittesten, maar dan graag in een goed voorbereid experiment op beperkte schaal, meer niet. Anders wordt het kwakzalverij¹.

¹ In de neutrale definitie van de Vereniging tegen de kwakzalverij, namelijk 'handelen dat niet gefundeerd is op toetsbare en voor die tijd logische dan wel empirisch-houdbare hypothesen en theorieën' en waarvoor 'geen toetsing binnen de beroepsgroep op effectiviteit en veiligheid heeft plaatsgevonden'.

Reageren? Klaartje.Peters@rePublic.nl

Klaartje Peters
(40) is zelfstandig onderzoeker en publicist

'Roeien met de riemen die je hebt', dat is het devies bij de overheid sinds de kredietcrisis